

Neporušno ozadje tvorijo Napoleonova invazija v Italijo, kjer si je gaskonjski brigadir Štefan Gérard namesto ljubice dal odrezati kos uhlja, pestri boji proti Angležem in Špancem na Pirenejskem polotoku, marši skozi Nemce, „dobrosrčne človečke, ki so se jim prsti oklepali rajši pipe nego meča“, pohodi velike armade na Rusko, kjer je Francija podlegla „ne bajonetu, nego toplomeru“, polom pri Waterlooju, smrt smelega Korza na ostrovu sv. Helene — toda ne maram segati po nepotrebnem v neizčrpno slikovitost vašega štiva, neskopega surogata za vse rafinirano subtiliziranje. In bahavi Gaskonjec se bo poslovil: po vseh deželah ste mi sledili in videli skozi moje kalne oči vsaj nekoliko bleska in sijaja tiste velike dobe; naslikal sem vam medlo senco mož, ki se je takrat tresla zemlja ob njihovih stopinjah . . . Da niso črkostavci na par mestih malo podremuckali, bi bilo treba opremo knjige pohvaliti. Glede prestave: rutinirani slog in trojica levsticizmov igraje razreši rebus prevajalčevega psevdonima.

A. Debeljak.

Aškerčeva čitanka. Izbrane pesmi Antona Aškerca. Uredil in uvod napisal dr. Ivan Prijatelj. V Pragi 1913. Založila „Svobodna misel“. 8°. 182 str. Cena broš. 1 K, na finejšem papirju 1 K 80 v.

Za obletnico Aškerčeve smrti smo dobili antologijo njegovih najboljših pesnitev, katerim je napisal dr. Prijatelj estetično-kritičen komentar. Kaže nam Aškerca ob njegovem nastopu „pod vtiskom narodne potlačenosti in oplašenosti“, ko sta mu bila vzor Gregorčič in Stritar. Pravi biseri Aškerčeve Muze pa so njegove narodne balade. Pesnik je posegel „v globino narodne zakladnice in nam nasul biserov iz nje, da so se lesketali na solncu in okrasili prsi narodne duše, včeraj še brezpravne robinjice“ (9). Fina karakteristika balad in romanc se je uredniku izredno posrečila; spretno je očitano Aškerc kot socijalni pesnik, ko je stopil na tla, „za svobodnega pesnika opasna. Uvrstil se je med vsakdanje bojevnike stranke“. Aškerc je človek misli; njegova oblika je nekultivirana zato, da tem mogočnejše seva iz nje misel. „Polna neskaljenih, iz zaverovanja potekajočih, naivnočistih pesniških lepotij je ta Aškerčeva miselna poezija, nastala na postaji njegovega razvitka, ko se je pesnik počutil prostega vseh duševnih spon. Tej postaji je kmalu sledila druga: Leskpa, trenotno, čisto pesniško razočaranje.“ Kot strasten vernik svobode se je Aškerc uvrstil med praktične boritelje za njo in „njegova Muza je stopila drugič v službo“ (str. 24). Ostra je sodba, ki jo izreče dr. Prijatelj o pesniku Aškercu v tej dobi, toda, žal, da je resnična! Kakor je obstojala v prvi dobi njegova poezija „iz samih kvadrov, neotesanih, silnih temeljnih kamenov, iztrganih iz osrčja naše zemlje, legajočih globoko v osnove naše literature“ (21), tako so nazadnje ostale „črepinje: dolgočasno in brez reda nametane skupaj, kričeče bleščeče se z banalnim vsakdanjim svitom cenениh »šlagerjev«, režeče in neobrušene v svoji vulgarni prozi“ (25). — „Čitanka“ pa nam nudi to, kar bo ohranilo trajno svojo vrednost; naj postane prava narodna knjiga!

R. Z.

„Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach“ za šolsko leto 1912/1913 ima na prvem mestu (str. 3—46) dr. Debevčevu razpravo o starogrški drami. A ta razprava ni suhoparno znanstveno delo, kakršna se objavljajo čisto prav v letnih poročilih srednjih šol in ki ne najdejo bralcev ne med dijaki in njih starši, katerim taka poročila najlaglje v roko pridejo, ne med znanstveniki, ker se takim spisom vobče ne pripisuje prevelike znanstvene vrednosti, razen če so dobre monografije literarnega ali zgodovinskega značaja. Avtor je imel pred očmi namen takega spisa: dovzetna mladina, ki je že kaj slišala in brala o starogrškem kulturnem življenju, naj dobi kolikor mogoče natančno sliko o razvoju grške drame in

nje scenične tehnike. Delo je široko zasnovano; kar je izšlo letos, je le torzo prvega dela, ki naj govori o grški tradiciji in tragikih — letos se obravnava le Ajshil — preostaneta torej še Sofoklej in Evripid ter drugi del o stari komediji in nje zastopniku Aristofanu. — Prav poseben je Debevčev način pripovedovanja: na Grško se popelje v družbi mladega prijatelja — najprej že v l. 473. pred Kr. r. — in tam v Atenah v Dionizovem gledišču zreta učitelj in učenec predstave Ajshilovih tragedij, najprej Pribežnice, pozneje Perzijane, Prikovanega Prometeja, Sedmorico zoper Tebe in končno še do danes ohranjeno Orestovo trilogijo. In avtor dopoveduje in razlaga svojemu ukaželjnemu prijatelju vse podrobnosti, ki se tičejo drame in nje uprizoritve. Lahko rečemo, da periegetična metoda v pripovedovanju budi zanimanje in na lahkoten način brez stroge sistematike dosega svoj namen. Skoro bi trdil, da se pozna avtorju vpliv Dantejevega Pekla; tam je Vergil tisti, ki vodi pesnika po peklenskih kotanjah in kolobarjih, razlagajoč mu vse zanimivosti in odgovarjajoč mu na tisočero vprašanj. Živahnost pospešujejo razni ekskurzi, n. pr. o postanku drame (str. 17—22) in primere iz današnjih časov, pri čemer avtor primerja pojave v grški tragediji s sličnostmi v naših cerkvenih obredih, ne da bi jih profaniral (prim. str. 21, 28, 31). Motijo pa pogostne razlage in dostavki v oklepajih, ker prekinjajo enotnost dikcije in misli; bolje bi bilo take opazke namestiti pod črto. Zadnja slika — Zeleni Jurij — pa je tak anahronizem za prvimi tremi nazornimi slikami iz grškega gledišča, da bi bila tudi kot kuriozni paradokson lahko izostala, najsi je tudi v tem belokranjskem običaju najti sličnosti z grškim Dionizovim kultom. —

Kaj bo z našo pisavo grških imen? Avtor piše Sofokles in Sofoklej, Eteokles in Eteokel, Prometej, Polinejk, Ojdip, toda: Láios, Amfijaráos, Ajgistos, celo „s falusom“ (str. 17.) Dr. Tominšek je v svojih grških učnih knjigah uveljavil načelo, naj se grškemu lastnemu imenu pusti izvorna oblika, vsaj v imenovalniku; tudi vokali in diftongi naj ohranijo svojo prvotnost. A ta novost je spričo Sketovih in Levčevih načel povzročila nedoslednost, ki jo posihmal zasledujemo povsod, kjer se rabijo grška lastna imena. V tem pogledu naj bi novi „Pravopis“, ki ga upamo še dočakati, proglasil načelo izvirnosti kot edino veljavno. Ime je kakor pečat, ki se ne sme prenejati, kakor se komu ljubi. Potem bi tudi izostale spake kakor Ojdip, od grške oblike Oidi-pus (= Oteklo-nog) je ostal v drugem delu le p, kakor da bi bila -us latinska končnica, ki se lahko odpahne kakor nebistvena pritiklina.

J. Wester.

Zofka Kvedrova, Vlada a Marja. Slunečnice, knižovna „Noviny“. Ročnik tretji, svazek šestý. Nákladem Grosmana a Svobody (Maj. Gustav Dubský). V Praze 1913. 8°. 150 str. Broš. 2 K.

Tiste slovenske družine, kjer se pije Vydrova kava, že poznajo te drobne zgodbe; izšle so večinoma v prvih osmih letnikih „Domačega prijatelja“. „Tisto lepo, ganljivo prebujenje mlade duše v otrokovih očeh, tisti ljubeznivi, prvi drhtaji srca in dražestno smešni porivi (!) temperamenta“ (Dom. prij. VIII, 50), to je vsebina teh sličic iz otroškega življenja. — Značilno za Zofkino zgovorno besedovanje je pomanjkanje vsake discipline; ona napiše vse, kar ji pride v pero, pa naj ima za stvar samo kaj pomena ali ne. Če bi vse srečne mamice pisale in izdajale knjige o svojih ljubljenskih z Zofkino gostobesednostjo, tedaj bi tiskarne težko zmagovale delo. — S hvalevredno odkritostjo podaje Vladi seksualni pouk ter ji razlaga, da raste v njej dete, „kakor rastejo jabolka na drevesu“ (91). Nasprotno pa mora vplivati na hčerko tisti „najin dan“, tista „veselica“, ki jo imata, kadar